

РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

К.М. Чужмир, аспірант

Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто питання інвестиційного середовища інноваційної діяльності підприємств аграрного сектора. Визначено, що важливим завданням є формування системи сприяння інвестиційній діяльності для забезпечення потреб інноваційного розвитку аграрних підприємств.

Ключові слова: підприємства аграрного сектора, інвестиційне середовище, інноваційна діяльність.

Постановка проблеми. Необхідною умовою розвитку аграрних підприємств є формування сприятливого інвестиційного середовища інноваційної діяльності, від обсягів та ефективності якої значною мірою залежить процес відродження сільського господарства, яке потребує значних коштів на структурну перебудову, освоєння нових технологій, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема покращення інвестиційного середовища інноваційної діяльності аграрних підприємств актуальна і багатогранна. Питанням інвестування присвячено роботи провідних вітчизняних вчених: І.А. Бланка, С.В. Буряка, В.В. Бочарова, М.П. Денисенка, С.В. Мочерного, А.А. Пересади, А.М. Поддєрьогіна, А.М. Поручника, Н.О. Татаренка, В.Г. Федоренка, А.Е. Фукса. Особливості інноваційної діяльності досліджували О.Д. Гудзинський, І.О. Іртищева, Н.М. Сіренко. Серед праць зарубіжних вчених, які досліджували проблеми теорії інвестування, заслуговують на увагу праці А.Дж. Гітмана, М.Д. Джонка, М. Портера, В. Шарпа та інших.

Отримані протягом багатьох років результати як теоретичних, так і практичних розробок щодо розкриття сутності інвестицій, особливостей інвестування інноваційних проєктів в аграрному секторі, мають вагомe значення для розвитку економіки.

Завдання і методика досліджень. Основним завданням наших досліджень є з'ясування сучасного рівня інвестиційного

середовища в аграрному секторі України та визначення напрямів його покращення. Методичною основою виконаних досліджень є діалектичний метод пізнання соціально-економічних процесів, основні положення економічної теорії.

Виклад основного матеріалу. Створення належних умов для залучення інвестицій в економіку України проводилося з перших років незалежності. На сьогодні в Україні вже створено сприятливе правове поле для здійснення інвестиційної діяльності. Зокрема, ця сфера регулюється Законами України: «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження» та іншими, якими передбачено:

- державна гарантія захисту інвестицій, незалежно від форм власності;

- відшкодування збитків, включаючи упущену вигоду і моральну шкоду, завдану їм внаслідок дій, бездіяльності або неналежного виконання державними органами України чи посадовими особами передбачених законодавством обов'язків щодо іноземного інвестора;

- повернення інвестиції іноземному інвестору в натуральній формі або у валюті інвестування без сплати мита, а також доходів з цих інвестицій у грошовій чи товарній формі в разі припинення інвестиційної діяльності;

- застосування національного режиму валютного регулювання та справляння податків на території України до суб'єктів підприємницької діяльності або інших юридичних осіб, створених за участю іноземних інвестицій, незалежно від форм та часу їх внесення.

Протягом останніх років Україна успішно реалізувала низку практичних кроків, які сприяли активній інтеграції до світового економічного простору та зростанню інвестиційної привабливості:

- підписано міждержавні угоди про сприяння і взаємний захист інвестицій з понад 70 країнами світу;

- укладено 60 міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування практично з усіма країнами СНД,

Європи, багатьма країнами Азії, Північної та Південної Америки і кількома країнами Африки;

- у **2000** році в Україні було ратифіковано Вашингтонську Конвенцію **1965** року про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами;

- **16** травня **2008** року Україна отримала статус члена СОТ;

- **28** січня **2009** року утворено Національне агентство України з іноземних інвестицій та розвитку (Укрззовнішінвест) [1].

За даними Держкомстату, у **2010** році в економіку України іноземними інвесторами вкладено **5,99** млрд дол. США прямих іноземних інвестицій.

У цілому приріст сукупного обсягу іноземного капіталу в економіці країни, з урахуванням його переоцінки, втрат, курсової різниці тощо за **2010** рік становив **4,66** млрд дол. США, що складає **108,5%** від рівня відповідного періоду попереднього року (табл.1).

Таблиця 1

Сукупний обсяг іноземного капіталу в економіці України

Показники	Роки					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Приріст ПІІ в економіку України в рік, млн дол. США	7843,1	4717,3	7935,4	6073,7	4289,9	4655,0
динаміка		60,2	168,2	76,6	70,6	108,5

Згідно з підрахунками Державного комітету статистики станом на **1** січня **2011** року загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, внесених в Україну (кумулятивно), з урахуванням його переоцінки, утрат, курсової різниці, склав **44,7** млрд дол. США (в розрахунок на одну особу складає **978,5** дол. США) [3].

За результатами щорічного рейтингового дослідження Міжнародної фінансової корпорації, група Світового банку «Ведення бізнесу – **2011**» Україна покращила своє місце на **2** позиції зі **147** на **145** місце (за рахунок збільшення рейтингу по категоріях: «реєстрація підприємств» та «отримання дозволів на будівництво»), водночас відбулося зменшення рейтингів у категоріях: «реєстрація власності», «доступ до кредитів», «захист прав інвесторів» та «ліквідація підприємств» (табл.2 [4]).

**Результати щорічного рейтингового дослідження
Міжнародної фінансової корпорації,
група Світового банку «Ведення бізнесу – 2011»**

Рейтинг України по категоріях	2011 р.	2010 р.	Зміна рейтингу
Ведення бізнесу	145	147	+2
Реєстрація підприємств	118	136	+18
Отримання дозволів на будівництво	179	181	+2
Реєстрація власності	164	160	-4
Доступ до кредитів	32	30	-2
Захист прав інвесторів	109	108	-1
Система оподаткування	181	181	Без змін
Міжнародна торгівля	139	139	Без змін
Забезпечення виконання контрактів	43	43	Без змін
Ліквідація підприємств	150	145	-5

Серед основних переваг інвестування в Україну варто відзначити:

- **46** мільйонів споживачів – один з найбільших ринків Східної Європи;
- високий науково-освітній потенціал – потужна мережа університетів та науково-дослідних центрів;
- наявність кваліфікованої конкурентноспроможної робочої сили – згідно з даними дослідницької компанії «**BrainBench**» Україна посідає **4-те** місце у світі за кількістю дипломованих професіоналів у сфері **hi-tech**;
- стратегічно зручне географічне розташування – Україна знаходиться на перехресті торговельних шляхів Схід-Захід та Північ-Південь;
- широко розвинена транспортна інфраструктура – залізниці, порти в Чорному морі та загальноєвропейські транспортні коридори;
- велика кількість успішно реалізованих інвестиційних проєктів провідних міжнародних компаній – **Kraft Foods, Coca-Cola, Hewlett Packard, Cargill, Knauf, Ядзакі-Україна, Raiffeisen Bank** тощо.

Попри все, залишаються стабільними фактори інвестиційної привабливості сільського господарства: невпинне

збільшення населення, зростання попиту на біопаливо, поліпшення структури харчування, земля розглядається як інструмент якісного ефективного страхування від інфляції. Вкладаючи гроші у ту чи іншу галузь, інвестори зважають чимало аспектів, насамперед звертають увагу на можливість довгострокових інвестицій, зокрема на основі придбання землі у власність; дешеві ресурси та укрупнення аграрного виробництва. Будучи суб'єктом інвестиційної діяльності, аграрні підприємства самостійно визначають напрями, види й обсяги інвестицій, а також приймають рішення про вкладення власних, позичкових і залучених фінансових, майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Вони можуть виступати в ролі вкладників, кредиторів, покупців і учасників інвестиційної діяльності.

Щоб зберегти свою частку ринку в умовах загальної динаміки зростання, компанії активно інвестують у свій розвиток. Основною тенденцією аграрного ринку сьогодні є залучення кредитного та інвестиційного капіталу. Власники агропідприємств здебільшого готові продати інвесторам від **10 до 50%** акцій і лише деякі з них виявляють готовність передати контрольний пакет акцій. Це свідчить про очікування на подальше зростання ринку, адже агропідприємства ще не досягли піку свого розвитку. При цьому більшість представників великих підприємств агросектора мають намір залучити інвестиції на суму від **\$100** млн. Отримані кошти вони планують спрямувати на реалізацію нових проєктів, збільшення земельних ділянок та капітальні інвестиції. Частина підприємств мають намір використати отримані кошти на реструктуризацію своїх боргів.

Якщо кілька років тому головною перешкодою на шляху компаній до залучення інвестицій була відсутність фінансової звітності, складеної згідно з міжнародними стандартами, то зараз ця проблема не стоїть так гостро. Переважна більшість потужних агрокомпаній уже впровадили міжнародні стандарти фінансової звітності та щороку проводять аудит звітності.

Водночас постають інші проблеми, які перешкоджають залученню капіталу. Серед таких – відсутність у представників агросектора відповідного досвіду, розбіжності в оцінці

вартості компанії їх власниками та потенційними інвесторами. У свою чергу фінансові установи, які розглядають можливість інвестування в цей сектор, окрім зазначених проблем, називають перш за все відсутність у компаній чіткої стратегії розвитку, а також нестабільність грошових потоків.

Крім того, за дослідженнями **The Heritage Foundation and Dow Jones & Company**, рейтинг економічної свободи в Україні – **45,8** бала, що ставить українську економіку на **164-е** місце в загальному Індексі економічної свободи у **2011** році. Бал України на **0,6** пункти нижчий, ніж попереднього року, у першу чергу, через погіршення показників у категоріях «Державні витрати» та «Свобода від корупції». Україна займає останнє місце серед **43** країн європейського регіону, крім того, її загальний бал нижчий за середньосвітовий показник [2].

Глобальний економічний спад знівелював досягнення років економічного зростання. Значні структурні реформи попередніх років включили в себе конкурентний рівень оподаткування і членство у Світовій організації торгівлі після **14-тирічного** періоду підготовки до вступу. З середини **2010** року завдяки, у тому числі, зростанню експорту, підготовленого попередніми реформами, Україна поступово повернулася на шлях економічного зростання.

Головною тенденцією на аграрному ринку є збільшення потреби в капіталі. Як свідчать дані Державного комітету статистики, агропромисловий комплекс України є цікавим для іноземних інвесторів, однак рівень вкладення капіталу до нього ще поступається аналогічному показнику інших галузей вітчизняної економіки.

Так, за станом на **01.10.2010** р., починаючи з **1992** р. в агропромисловий комплекс нашої країни було залучено **\$2641,5** млн прямих іноземних інвестицій. Це дорівнює **6,2%** від загального обсягу ПІІ в економіку України. Із зазначеної суми **\$1840,4** млн було внесено в підприємства харчової промисловості та **\$801,1** млн у сільськогосподарські підприємства.

За дев'ять місяців **2010** р. в агропромисловий комплекс було залучено прямих іноземних інвестицій на суму **\$23,1** млн

(\$12,7 млн – у підприємства харчової промисловості та \$10,4 млн у підприємства сільського господарства).

Аналіз географічної структури ПІІ довів, що основними інвесторами в сільське господарство України є Кіпр (\$270,1 млн), Великобританія (\$140,4 млн), Німеччина (\$61,3 млн), Франція (\$28,8 млн), Нідерланди (\$28,7 млн), США (\$28,1 млн).

У свою чергу основними капіталовкладниками у харчову промисловість є Нідерланди (\$597,6 млн), Кіпр (\$272,9 млн), Швеція (\$215,4 млн), Великобританія (\$135,3 млн), Франція (\$72,9 млн), США (\$63,8 млн) [3].

Висновки. Для покращення інвестиційного середовища та активізації інвестиційної діяльності в аграрному секторі необхідно: забезпечити стабільність політичного середовища в країні; знизити рівень державного регулювання підприємницької діяльності та забезпечити стабільність відповідного законодавства; удосконалити нормативну базу з питань реалізації прав власності; завершити адміністративну реформу, забезпечити публічність та прозорість у прийнятті рішень органами влади і в результаті подолати бюрократизм та прояви корупції; запровадити ефективні методи корпоративного управління аграрними підприємствами; сприяти розвиненості ринків капіталу, у першу чергу банківського сектора, фондового та страхового ринків; активізувати діяльність зі створення позитивного іміджу насамперед держави.

Література:

1. Микитюк В. М. Регіональна стратегія інвестування аграрного сектора : моногр. / В. М. Микитюк, М. О. Орликовський. — Житомир : Житомирський національний агро-екологічний університет, 2010. — 220. — С. 11.
2. Miller T., Holmes K. R., Kim A. B., Riley B., Roberts J. M., Walsh C. Heritage Foundation (Washington D. C.), & Wall Street Journal. (2011). 2011 Index of Economic Freedom. Washington, DC : Heritage Foundation.
3. Державна служба статистики в Україні [сайт] — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/
4. Независимое украинское информационное агентство [сайт] — Режим доступу: www.rbc.ua/.../v-reytinge-legkosti-vedeniya